

Dosar nr. 39435/3/2009
(2240/2010)

R O M A N I A
CURTEA DE APEL BUCUREȘTI
SECTIA A III A CIVILĂ ȘI PENTRU CAUZE CU MINORI ȘI DE FAMILIE
DECIZIA CIVILĂ NR.726 A
Ședința publică de la 3 octombrie 2011

* * * * *

Pe rol se află pronunțarea cererii de apel formulată de apelantul-reclamant D.C. Ș., împotriva sentinței civile nr. 1554 din 18.10.2010, pronunțată de Tribunalul București – Secția a III a Civilă în dosarul nr. 39435/3/2009, în contradictoriu cu intimata-pârâta M. M. .

Pricina are ca obiect – acțiune în răspundere delictuală.

Dezbaterile în fond și susținerile orale ale părților au avut loc în ședința publică din data de 26 septembrie 2011, fiind consemnate în încheierea de ședință de la această dată, care face parte integrantă din prezenta decizie; pentru a da posibilitate apelantului-reclamant să depună note scrise și în vederea deliberării, Curtea a amânat pronunțarea cauzei la data de 3 octombrie 2011, când a decis următoarele:

CONSIDERENTE

Asupra apelului civil de față;

Prin cererea înregistrată la data de 16.10.2009 pe rolul Tribunalului București, reclamantul D.C.Ș. a chemat în judecată pe pârâta M. M. pentru ca prin sentința ce se va pronunța aceasta să fie obligată la plata sumei de 500.000 lei, cu titlu de daune morale și publicarea hotărârii judecătorești pe cheltuiala sa, în primele trei ziare ca difuzare la nivel național, precum și în ziarele Financiarul și Ziuă.

Prin sentința civilă nr. 1554 din 18 octombrie 2010, Tribunalul București Secția a III a Civilă, a respins ca nefondată această acțiune reținând, în argumentarea soluției sale următoarele considerente de fapt și de drept:

La data de 6.09.2009 cu ocazia desfășurării seminarului „Reconstrucția dreptei” în cadrul Școlii de Vară a partidului PD-L la Costinești pârâta a nominalizat o faptă care, în opinia sa, reprezintă „un caz clar de corupție”, opinie ce a fost preluată și de către cotidianul Financiarul.

Această opinie, pârâta a exprimat-o în contextul în care s-a analizat existența unei incompatibilități între calitatea de avocat și cea de parlamentar. În acest context, respectiv cumularea calității de avocat cu cea de

parlamentar, a fost menționat numele reclamantului alături de numele parlamentarului Ponta.

Analizând afirmațiile pârâtei în contextul în care aceasta susținea existența incompatibilității între poziția de parlamentar și cea de avocat, tribunalul a apreciat că acestea nu au caracter calomnios așa cum susține reclamantul. Termenii „un caz clar de corupție” nu are o conotație exclusiv priorativă, simpla alăturare a reclamantului de al cărui nume de politician, neputând conduce la deteriorarea imaginii sale politice, cât și cea de avocat și de natură a leza demnitatea și onoarea sa, câtă vreme persoana alături de care a fost nominalizat nu face obiectul unor anchete penale sau a altor investigații care să pună la îndoială probitatea sa morală.

Dreptul la liberă exprimare, ocrotit de Constituția României prin art. 30 și garantat de Convenția Europeană a Drepturilor Omului cunoaște o interpretare excesivă.

Astfel în contextul amintit, afirmațiile pârâtei pot fi considerate insinuante. Insinuarea este o formă de sugestie, subtextuală, subînțeleasă care nu poate fi condamnată în discursul său pârâta a sugerat public o anume situație de fapt, situație analizată în contextul existenței unei incompatibilități între funcția de parlamentar și cea de avocat. Sugestia nu are un suport material. Prin ea se speculează diferitele accepțiuni ale cuvintelor și mai ales modul în care publicul le percepe, modalitatea direct influențată de gradul de educație a acestuia. Afirmațiile pârâtei într-adevăr sugestive nu sunt totuși vehemente. Ironia exprimării și mai ales sugerarea unei anumite situații, sunt modalități de exprimare a opiniilor. Unul care nu jignește, dar sugerează, nu acuză dar nu disculpă.

Toate aceste aspecte conturează conținutul dreptului la exprimare liberă a opiniilor. Sensibilitatea reclamantului a fost fără îndoială afectată de folosirea numelui său într-un context de anatemizare a clasei politice și mai ales a celei părți aflate la guvernare alături de gruparea parlamentară majoritară a PDL.

În acest context, tribunalul a apreciat că reclamantul nu poate solicita instanței să condamne atitudinea pârâtei care s-a situat în limita unei prudențe sugestive, aspect care de altfel a fost reținut și de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care în repetate rânduri a arătat că în cazul în care critica vizează un politician (pârâta având această calitate), aceasta este de interes public, iar în acest caz standardul stabilit de Curte este extrem de favorabil criticilor.

Prin apelul declarat împotriva acestei sentințe, reclamantul a susținut că, instanța de fond a apreciat greșit probele administrate asupra situației de fapt în ceea ce privește calificarea de către instanța de fond a faptului că termenii ” un caz clar de corupție”, folosit de către intimata pârâta la descrierea unei fapte pretins săvârșite de reclamant nu au caracter

calomnios, și nu pot conduce la deteriorarea imaginii și reputației acestuia. Faptul că persoana alături de care reclamantul a fost nominalizat nu face obiectul unor anchete penale sau al unor investigații care să pună la îndoială probitatea sa morală nu prezintă relevanță în contextul în care intimata a făcut referire la o faptă determinată, pe care a explicat-o în detaliu și pe care a calificat-o ca faptă de corupție. Atât jurisprudența cât și doctrina C.E.D.O., în analiza libertății de exprimare și a limitelor acesteia au apreciat, în mod constant, că adevărul obiectiv al afirmațiilor nu trebuie să fie singurul criteriu luat în considerare de instanțe în situația în care se analizează o acuzație de calomnie, principalele elemente care trebuie avute în vedere sunt buna credință a autorului afirmațiilor și scopul acestora, criteriile generale în funcție de care se apreciază prejudiciul moral ce constă în atingerea adusă onoarei, demnității ori reputației fiind: poziția socială a reclamantului, calitatea pârâtului, gravitatea afirmațiilor, gradul de lezare al valorilor sociale ocrotite.

În cazul de față, instanța de fond nu a ținut seama de nici unul din criteriile mai sus amintite, ajungând la concluzia eronată ca imaginea publică a reclamantului, demnitatea și onoarele nu au fost în nici un fel lezate.

Afirmațiile proferate de pârâtă la adresa reclamantului în cadrul Școlii de vară P.D.-L de la Costinești, în data de 06.09.2009, potrivit cărora reclamantul încasează milioane de euro din asistență juridică acordată unor societăți de stat prin cumulul calității sale de senator cu cea de avocat, nu respectă limitele legale ale libertății de exprimare, reprezentând aserțiuni calomnioase, fără suport real, care afectează în mod grav imaginea apelantului. Așa cum se poate observa, arată reclamantul, este vorba de o faptă determinată, neadevărată, afirmată în public, cu scopul de a distruge atât reputația profesională ca avocat, cât și pe cea politică, afirmația fiind de natură a declanșa cercetări penale cu privire la modul de încheiere și executare a contractelor de asistență juridică încheiate de firma de avocatură fondată de către apelant. Afirmatia pârâtei lasă să se înțeleagă foarte clar că Dan Șova, senator PSD face presiuni asupra societăților de stat pentru a obține venituri în mod fraudulos de la acestea prin intermediul S.C.A. Șova și Asociații, faptă total neadevărată, calomnioasă. Corupția reprezintă folosirea abuzivă a puterii politice în scopul satisfacerii unor interese personale sau de grup și vizează un ansamblu de activități imorale, ilicite, ilegale realizate nu numai de indivizi cu funcții de conducere sau care exercită un rol public, ci și de diverse grupuri și organizații politice sau private în scopul de a obține avantaje materiale sau morale sau unui statut social superior prin utilizarea unor forme de constrângere, șantaj, înșelăciune, mituire, cumpărare, intimidare.

Față de această accepțiune interpretarea faptelor descrie de pârâtă este calomnioasă, lăsând să se înțeleagă că reclamantul a încheiat contracte de consultanță juridică prin eludarea normelor morale și legale însușindu-și în

mod nemeritat resursele statului, ori că prin încheierea contractelor de asistență juridică a influențat prin constrângere, șantaj, înșelăciune, mituire, cumpărare sau intimidare factorii de decizie din cadrul Complexurilor Energetice Turceni și Rovinari, aspecte evident neadevărate, ce pot fi ușor verificate printr-o simplă analiză a procedurii de atribuire a contractelor de asistență juridică încheiate de S.C.A Ș. și Asociații și a beneficiilor obținute de cele două complexuri ca urmare a prestațiilor avocațiale efectuate de societatea în cauză. Față de rezultatele economice înregistrate de către societățile comerciale în cauză, afirmațiile pârâtei au fost făcute cu rea credință și cu scop exclusiv denigrator cu atât mai mult cu cât reclamantul nu era în nici un fel implicat politic în perioada de derulare a colaborării cu cele două complexuri energetice.

În același sens, pârâta a făcut afirmații și în legătură cu atribuirea unor venituri substanțiale obținute de V.P. sau de reclamant ca urmare a executării acestor contracte, în condițiile în care, atât din informațiile publice cât și din rapoartele întocmite de corpurile de control ale celor două complexuri, documente la care intimata a avut acces și le-a depus la dosrul cauzei, rezultă faptul contrar și că nu există o bază factuală rezonabilă, pentru acuzațiile grave aduse la adresa reclamantului, ci că pârâta a urmărit denigrarea acestuia, discreditarea în ochii opiniei publice și ridicarea unui semn de întrebare asupra probității profesionale și a calității serviciilor oferite de casa de avocatură pe care a fondat-o. Fapta descrisă de pârâtă îl acuză pe reclamant de încheierea unor contracte de asistență juridică obținute în mod fraudulos, prin exercitarea unei presiuni asupra conducerii societăților de stat, ca urmare a unei așa numite influențe politice. Ori, pârâta știa că o astfel de presiune, ca efect al controlului exercitat de stat prin intermediul Ministerului Economiei și Finanțelor, nu putea fi exercitată de apelant care, în perioada 2007-2008, nu avea calitatea de senator și nici nu ocupa vreo altă funcție politică din care ar fi putut exercita vreun fel de influență în vederea atribuirii contractelor de asistență juridică și, de asemenea, nu putea fi exercitată de V.P. de vreme ce PSD, la acea vreme, era partid de opoziție, deci nu exercita nici un control politic asupra instituțiilor statului și, în nici un caz, asupra Ministerului Economiei și Finanțelor, minister sub tutela căruia se aflau cele două complexuri energetice, aspect de care pârâta era pe deplin conștientă, având în vedere poziția acesteia în cadrul PD-L.

În ceea ce privește scopul reținut de instanța de fond, acela de a argumenta, în acest mod, necesitatea introducerii incompatibilității între calitatea de parlamentar și cea de avocat, nu reprezintă un scop legitim, fapta pârâtei intime fiind cu atât mai gravă cu cât se încearcă, prin deformarea realității și folosirea unor informații neadevurate, promovarea unor inițiative legislative. Tocmai pentru că intenționa promovarea unor inițiative legislative, pârâta ar fi trebuit să se informeze, în detaliu, asupra veridicității afirmațiilor

făcute și să nu denatureze adevărul pentru a obține susținere politică în propunerile legislative inițiate.

Acuzațiile sunt cu atât mai grave, cu cât ele provin de la o persoană familiarizată cu mediul juridic, care cunoștea îndeaproape atât specificul activității avocaților, media tarifelor practicate pe piața avocaturii, precum și poziția S.C.A. Ș. și Asociații între casele de avocatură din țară, aspect de care, de asemenea, instanța de fond nu a ținut cont.

Instanța de fond nu a ținut seama nici de influența puternică pe care afirmațiile intimatei o exercită asupra opiniei publice. Cariera îndelungată de procuror și de fost ministru al justiției o recomandă pe pârâtă ca pe o persoană cu credibilitate maximă atunci când descrie fapte de corupție, un cunosător în ceea ce privește încadrarea corectă a unei anume fapte ca reprezentând fapta tipică de corupție, așa cum s-a exprimat pârâta.

În egală măsură, instanța nu a ținut seama nici de poziția socială a reclamantului, de calitatea acestuia de avocat și profesor universitar, de prejudiciul de imagine ireparabil produs în rândul colegilor profesori și al studenților, de a căror formare profesională este direct răspunzător, și nici de imaginea defavorabilă creată în ochii electoratului și nici de faptul că prin afirmațiile făcute sunt lezate valori sociale și morale fundamentale.

Gravitatea faptei trebuie analizată din perspectiva faptului că pârâta, fiind fost ministru al justiției, se bucură de o credibilitate și mai mare în rândul publicului decât cea a unui ziarist, opinia publică așteptându-se ca ea să facă afirmații care au un suport real, fondat, verificat, iar prin proferarea, în public, a afirmațiilor sus-menționate la adresa apelantului a încălcat dispozițiile imperative privind limitele exercitării libertății de exprimare, conținute atât de Constituția României cât și de Convențiile internaționale la care România este parte, respectiv, art. 30 alin. 7 și art. 57 din Constituția României, art. 10 alin. 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art. 19 alin. 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și art. 206 din Codul penal român.

Prin difuzarea unor informații false se vehiculează o imagine eronată cu privire la modul în care sunt oferite, respectiv, prestate serviciile de consultanță juridică de către societatea de avocatură, ceea ce-i îi afectează reclamantului, în mod grav, reputația profesională.

În mod greșit a apreciat instanța de fond că afirmațiile pârâtei, deși sugestive, nu sunt vehemente, făcând trimitere la o ironie a exprimării deși, prin afirmația făcută, rezultă fără echivoc că se exprimă o faptă determinată, calificată drept faptă de corupție, nefiind doar simple aluzii și sugestii fără existență de sine stătătoare și prin care a fost lezată în mod nejustificat imaginea publică și reputația profesională și politică a apelantului.

În apel nu s-a formulat întâmpinare.

Examinând cauza, prin prisma motivelor de apel invocate, în condițiile reglementate prin dispoziția art. 296 din Codul de procedură civilă, Curtea apreciază că apelul este întemeiat pentru următoarele considerente:

Acțiunea pendinte s-a întemeiat pe dispoziția art. 998-999 din Codul Civil potrivit cu care, orice faptă a omului care cauzează altuia un prejudiciu obligă pe acela din a căru greșeală s-a ocazionat a-l repara, iar Curtea constată că, în condițiile reglementate prin dispoziția art. 1169 din același cod, elementele răspunderii civile delictuale au fost demonstrate.

Astfel, fapta ilicită a intimatei pârâte constă în afirmarea, în public, la data de 07.09.2009 a unei fapte neadevărate, respectiv, a unei fapte de corupție care ar fi fost săvârșită de către apelantul reclamant, în calitatea sa de cumulativă de avocat și de parlamentar. Această afirmație depășește elementele unei simple judecăți de valoare, ci reprezintă o afirmație concretă, denigratoare, în legătură cu activitatea desfășurată de către reclamant.

Libertatea de exprimare, este statuată de practica instanțelor interne și de drept comunitar, ca fiind limitată de drepturile și libertățile fundamentale ale altei persoane, astfel spus, această libertate încetează acolo unde încep drepturile relative la demnitatea altei persoane în sensul dispoziției art. 57 din Constituția României, iar statul trebuie să vegheze la respectarea proporționalității între acestea.

Chiar dacă, această din urmă persoană, este o persoană publică cu activitate politică, despre care se poate afirma că a acceptat implicit și expunerea la criticile care se ivesc în legătură cu exercitarea mandatului public și care ar fi de interes public, Curtea constată însă că, ușurința cu care au fost comunicate afirmațiile în cauză, de către o persoană care are reprezentarea consecințelor juridice ale unei poziții publice nesustținute de suport real, depășesc limitele libertății de exprimare.

Demnitatea umană este atributul personalității umane iar ocrotirea sa, față de caracterul fundamental al acestui drept trebuie să fie efectivă, astfel, ar deveni un simplu drept iluzoriu, care nu ar putea fi valorificat nicicând, de către persoanele cu o activitate socială intensă, întrucât exercițiul acestui drept ar fi blocat de libertatea de exprimare. Tocmai de aceea, Curtea a îndepărtat alegațiile intimatei relative la existența unui proiect legislativ care are legătură cu situația de incompatibilitate în care se află avocații parlamentari, deoarece, pe de o parte, orice afirmație, cu atât mai mult cu cât aceasta emană de la o persoană cunoscută de public ca aparținând domeniului justiției, deci unui cunoscător al dreptului, trebuie să aibă un fundament, un suport factic bine cunoscut de către acea persoană, iar pe de altă parte, întrucât demersurile legislative în această materie pot fi disciplinate fără interpunerea unei alte fapte ilicite.

Proiectul legislativ la care face referire intimata în apărările sale, este, într-adevăr, de ordine publică, el interesează întreaga societate și este una

din valorile democrației, însă, afirmațiile directe pe care intimata pârâtă le-a făcut în legătură cu persoana reclamantului, în cadrul conferinței în discuție, depășește limitele rezonabile ale exagerării reprezentând o afirmație directă a unei fapte de corupție cu privire la acesta în condițiile în care orice persoană este beneficiara dreptului efectiv la prezumarea nevinovăției sale.

Libertatea de exprimare ca, orice alt drept absolut, poate face obiectul unor restrângeri atunci când acestea sunt prevăzute de lege, constituie măsuri necesare într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii publice și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora.

Onoarea, reputația și demnitatea și, în mod deosebit, dreptul la propria imagine, sunt atribute ale ființei omenești fiind esența acesteia și, totodată, condiții indispensabile ale unei concrete vieți sociale, ce necesită protecție juridică. Literatura juridică în materie vorbește de o imagine favorabilă sau de o imagine nefavorabilă, ori de o imagine dezirabilă sau indezirabilă, în funcție de consecințele acesteia sub toate aspectele. Imaginea publică este esențială pentru oricare altă persoană, cu atât mai mult pentru persoanele publice, oameni politici, cadre didactice universitare, etc. și tocmai de aceea legiuitorul a intervenit prin art. 1 alin. 3 din Constituția României iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în mod constant, în jurisprudența sa, ca efect esențial al dispoziției cuprinse în art. 13 din Convenție, că, recurgerea la un proces abilitază instanța națională să ofere o reparație adecvată.

Aceiași reglementare se regăsește și în art. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului ori în art. 11 din Convenția Americană pentru drepturile omului.

În sensul celor de mai sus, Curtea Europeană a Drepturilor Omului afirmă că trebuie făcută distincție clară între fapte și judecăți de valoare. Existența faptelor poate fi demonstrată, în timp ce adevărul unor judecăți de valoare nu este susceptibil de a fi dovedit. Expunerea unor fapte, așa cum este cazul speței dedusă judecății are un efect sporit de convingere. În același timp, necesită demonstrarea veridicității faptelor. Formularea de opinii este legată de perceperea subiectivă a realității și, de aceea, este imposibil de a demonstra corespunderea lor realității, practic, numai expunerea de fapte poate fi verificată prin suprapunerea cu realitatea obiectivă.

Informațiile politice capătă în jurisprudența Curții Europene protecție superioară celorlalte tipuri de expresie (artistică, comercială), ea trebuie protejată la un nivel superior.

Sigur că orice persoană, față de caracterul de interes public al chestiunilor legate de expresia politică, se bucură de un drept larg de a critica

liderii politici, oficialitățile și instituțiile statale însă, în egală măsură, ele pot fi și pedepsite pe cale civilă atunci când criticile lor sunt false din punct de vedere factologic sau excesiv de ofensatoare.

Persoanele publice, cele implicate în politică, au fost recunoscute ca persoane care au acceptat implicit un nivel sporit de atenție și de critică față de persoana lor, în schimbul posibilității de a juca un rol proeminent în viața și dirijarea societății, însă, în relațiile interumane, există un feed-back în comunicare, aceiași toleranță și rezervă urmând a fi manifestate și de către emitentul unei afirmații deoarece nu orice expresie la adresa politicianului trebuie tolerată de plano (Cauza Petrina și Sipoș contra României).

Or, afirmarea, cu intenție, în legătură cu persoana reclamantului care, cumulând calitatea de avocat cu cea de parlamentar (aspect infirmat de materialul probator administrat în cauză din care rezultă că nu a încheiat nici un fel de contract de consultanță sau de altă natură cu societăți de stat din județul pe care îl reprezintă în calitate de parlamentar), în perioada de referință, că ar fi exercitat influențe politice în privința derulării activității de consultanță juridică a cabinetului de avocatură pe care l-a fondat, de către intimata pârâtă care este cunoscută opiniei publice în calitatea sa de fost ministru al justiției, este de natură a afecta cariera didactică, profesională și politică a apelantului reclamant și îi cauzează acestuia un prejudiciu moral pentru a cărui reparare, Curtea apreciază că se impune cumularea reparării pe calea despăgubirilor morale cu cea a publicării prezentei hotărâri.

Cuantumul acestor despăgubiri morale a fost apreciat de către Curte, în mod simbolic, deoarece, pe calea acestor despăgubiri, este unanim acceptat de teoria și practica judiciară, nu se poate asigura un pretium doloris, demnitatea umană fiind una din valorile ce nu poate fi cuantificată.

Prin urmare, constatând că sunt îndeplinite cumulativ condițiile răspunderii civile delictuale, în condițiile prevăzute de dispoziția art. 296 din Codul de procedură civilă, și, în temeiul prevederilor art. 998-999 din Codul Civil, Curtea apreciază că acțiunea este întemeiată, în parte, și, pe cale de consecință, urmează a fi admisă.

În temeiul dispoziției art. 274 din Codul de procedură civilă coroborate cu cele ale art. 1169 din Codul Civil, Curtea va respinge cererea reclamantului privind obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de prezentul proces nefiind depuse la dosar dovezile cu privire la efectuarea acestora.

DISPOZITIV

Admite apelul declarat de reclamantul D.C.Ș. împotriva sentinței civile nr. 1554 din 18.10.2010 pronunțată de Tribunalul București Secția a III a Civilă în dosarul cu nr. 39435/3/2009 în contradictoriu cu intimata pârâtă M.M.

Schimbă în tot sentința apelată în sensul că:

Admite în parte acțiunea.

Obligă pârâta la plata sumei de 10.000 lei pentru repararea prejudiciului moral cauzat reclamantului.

Dispune publicarea hotărârii judecătorești, pe cheltuiala pârâtei, în primele trei ziare ca difuzare la nivel național precum și în ziarele care au preluat afirmațiile calomnioase - Ziarul Financiar și Ziarul Ziua.

Respinge capătul de cerere privind acordarea cheltuielilor de judecată ca nedovedit.

Cu drept de recurs în termen de 15 zile de la data comunicării.

Pronunțată în ședință publică, azi, 03.10.2011.